

1300 JAAR OUDE NEDERZETTING ONDERZocht IN DE POLDERS VAN LEFFINGE

Van 30 augustus tot 24 september voerde de vakgroep Kunstwetenschappen & Archeologie van de Vrije Universiteit Brussel (VUB) archeologisch onderzoek uit op een vroegmiddeleeuwse site in Leffinge (nabij Oostende). De opgravingen stonden onder leiding van Pieterjan Deckers en Dries Tys en werden gesteund door de gemeente Middelkerke en het Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed (VIOE). Deze plek was al langer bekend als een vroeg- en volmiddeleeuwse vindplaats, omdat er bij herhaaldelijke oppervlakteprospecties heel wat dierlijk bot en aardewerk uit deze periode werd aangetroffen. Dit oppervlaktmateriaal ligt geconcentreerd op een kleine ophoging in het landschap.

Het bodemonderzoek, in de vorm van een viertal proefsleuven, was opgezet als een eerste inschatting van het archeologische potentieel van deze site. Hoewel de verwerking van de vondsten nog moet beginnen, is het duidelijk dat de resultaten groot belang hebben. In de tijd situeert de site zich naar alle waarschijnlijkheid tussen 700 en 1100 na Christus. Uit het onderzoek blijkt ook duidelijk dat de 'bult' waarop de site ligt, door de mens is aangelegd. De naam die in oude geschreven bronnen aan deze plek wordt gegeven, 'Oude Werf', wijst eveneens in die richting. We hebben dus te maken met de vroegste middeleeuwse bewoning in onze kustvlakte nadat die door de Romeinen omwille van economische problemen weer verlaten was. Deze bewoning was reeds aanwezig voordat de kustvlakte bedijkt werd, in een gevarieerd en dynamisch landschap van schorren, slikken en geulen (waarvan de vlakbij gelegen waterloop leperleed nog een restant is). In dit landschap waren zoutwinning en schapenteelt wellicht de belangrijkste economische activiteiten. De vroege boeren die op de kleine terpen en hogere delen van het landschap woonden stonden ook duidelijk in contact met de rest van de Noordzeewereld.

Overigens is dit niet de enige plaats van archeologisch en historisch belang in de omgeving. Vlakbij liggen de restanten van het leenhof van de adellijke familie van Cleyhem, die in het middeleeuwse Brugge een belangrijke politieke rol speelden en mogelijk hun roots in Leffinge hebben. En, nog belangrijker, de huidige dorpskern van Leffinge (waarvan de naam 6de- of 7de-eeuws is!) ligt net als 'Oude Werf' op een kunstmatige ophoging of terp. Al in de 10de eeuw was er een kerk in Leffinge, en het dorp was op dat moment dan ook de hoofdplaats van de hele regio. De VUB-ploeg zal deze site en regio met nauwe aandacht blijven onderzoeken, om de kennis over landschap en geschiedenis van onze kustvlakte verder te verdiepen.

Pieterjan Deckers

DE AMERIKAANSE RIBKWAL, EEN NIET-INHEEMSE SOORT OM IN DE GATEN TE HOUDEN?!

Er wordt wel eens gesteld dat, als we ondoordacht onze zeeën exploiteren en bezoedelen, dit leidt tot een "verslijming" of "verkwalling" van de kustwateren. Oorzaak is de ontwrichting van het zee-ecosysteem waardoor slecht consumeerbare, geleiachtige wezens als kwallen, kamkwallen, schuimalgen en zeevonkjes een competitief voordeel krijgen en de bovenhand halen. In de Noordzee zijn kwallen en schuimalgen alvast talrijker geworden in de afgelopen decennia, nu blijken ook bepaalde kamkwallen hun voorbeeld te volgen.

Zo zijn er dit najaar opnieuw verschillende meldingen binnengelopen over de aanwezigheid van Mnemiopsis leidyi, de Amerikaanse ribkwal, aan de Vlaamse kust. De soort dook op in planktonstalen die het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) nam in kuststations ter hoogte van Nieuwpoort, Oostende en Zeebrugge. Ook in stalen afkomstig van de verder uit de kust gelegen Gootebank, tekenden ze present. Mariene biologen van de Universiteit Gent vonden de soort op hun beurt massaal in de Oostendse Spuikom. En ook strandkruiers troffen de Amerikaanse ribkwal in grote hoeveelheden aan in hun netten. Het diertje ziet eruit als een doorschijnend geleiachtig zakje van maximum 10-15 cm, met twee lepelvormige zijlobben en overlans lopende rijen (ribben) van minuscule zwemplaatsjes (kammetjes). De soort stelt weinig strikte eisen aan zijn omgeving en kan zich enorm snel vermeerderen.

De Amerikaanse ribkwal is niet-inheems en belandde begin de jaren '80 in de Europese zeeën via het ballastwater van vrachtschepen afkomstig van de Atlantische kust van Amerika. Geen erg zou je denken, ware het niet dat de soort een geduchte consument van dierlijk plankton, inclusief visbroed en -larven, is. Bovendien vermenigvuldigt ze zich bij gebrek aan natuurlijke vijanden zeer snel, wat kan leiden tot de ineenstorting van een gans ecosysteem. Eerder gebeurde dit in de Zwarte Zee waar de ongewilde invoer van de soort aanleiding gaf tot de volledige instorting van de visserij op ansjovis.

Hoe het nu verder moet met deze soort, is nog maar de vraag. De Amerikaanse ribkwal werd aan de Vlaamse kust voor het eerst waargenomen in 2007, in de haven van Zeebrugge. Anno 2010 blijkt de soort de ganse kust 'veroverd' te hebben. En ook in Nederlandse kustwateren is ze in opmars (Waddenzee, Veerse Meer,...). Net als bij ons, is men er op zijn hoede en startte men recent een onderzoek. Inderdaad hoog tijd om de aanwezigheid en de invloed van dit ribkwalletje in de gaten te houden!

KR, Karen Soenen & Karl Van Ginderdeuren

■ De Amerikaanse kam- of ribkwal (*Mnemiopsis leidyi*) is een doorschijnend en geleiachtig wezentje van max. 10-15 cm groot, dat oorspronkelijk uit Amerika komt, maar steeds talrijker blijkt te worden in onze kustwateren. Omdat het een geduchte consument van viseitjes en -larven is, dringt degelijk onderzoek zich op (KVG).

DE KOGGE, LIVE-VERHAAL VAN EEN MIDDELEEUEWS VRACHTSCHIP

Toen de Kogge bij graafwerkzaamheden aan het Deurganckdok (nabij Doel) werd ontdekt, bleek al snel hoe goed dit laat-middeleeuwse schip wel was bewaard. Een vondst van Europees belang lokte dan ook een massa volk naar de open dag.

Intussen draait het wetenschappelijk onderzoek naar de “Kogge van Doel” op volle toeren. Dit onderzoek boeiend maken voor het grote publiek is niet eenvoudig, zeker niet als er nog veel dient te worden ontdekt en geïnterpreteerd. Daarom besloot het VIOE het onderzoek te belichten via online media, en dit vanuit het standpunt van de middeleeuwse kogge zelf. Het schip vertelt als het ware haar eigen verhaal, het verhaal van de middeleeuwen en dat van haar dagelijkse bestaan als onderzoeksobject.

De blog (www.kogge.be), facebook (www.facebook.com/dekogge) en twitter (www.twitter.com/dekogge) zetten aan tot interactiviteit, laten vragen open en verspreiden tegelijk het verhaal van één van de belangrijkste archeologische vondsten die in ons land zijn gedaan. Wat houdt je nog tegen om zelf een kijkje te gaan nemen?

Jan Seurinck

‘REUZEN IN DE WIND’

In november 2010 verscheen bij uitgeverij Lannoo het boek ‘Reuzen in de wind’ van Jan Strubbe, ere-directeur-generaal van de Administratie Waterwegen en Zeewezen, destijds verantwoordelijk voor de havens, vaarwegen en scheepvaart op de Noordzee. Het boek beschrijft de bouw van de eerste fase van het windmolenpark op de Thorntonbank in het Belgische gedeelte van de Noordzee, in opdracht van C-Power. De redactie kon de definitieve lay-out inkijken.

Op boeiende wijze vertelt de auteur het verhaal van hoe het project op de Thorntonbank tot stand kwam en van het 10 jaar lange traject dat werd afgelegd vooraleer de werken in 2007 konden starten. De technische, juridische en administratieve aspecten worden helder uiteengezet. De auteur heeft ook veel aandacht voor de persoonlijke inzet van velen om dit project tot een goed einde te brengen. Het project wordt gekaderd in de problematiek van de opwarming van de aarde, het Protocol van Kyoto en de Europese aanpak inzake hernieuwbare energie.

Het boek is rijklijk geïllustreerd met duidelijke tekeningen en veel foto's, die tijdens de uitvoering van het project werden gemaakt.

BS

